

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

29

listopada 2018

czwartek

19:00

Wrocław, NFM, Sala Czerwona

Fratres

A. Pärt

Lutosławski Quartet:

Bartosz Woroch – I skrzypce

Marcin Markowicz – II skrzypce

Artur Rozmysłowicz – altówka

Maciej Młodawski – wiolonczela

Program:

Arvo Pärt (*1935) *Fratres* [9']

Krzysztof Meyer (*1943) *XV Kwartet smyczkowy (polskie prawykonanie)* [25']

I Feroce

II Vivace

III Calmo

IV Presto

V Estatico

Grażyna Bacewicz (1909–1969) *IV Kwartet smyczkowy* [21']

I Andante – Allegro moderato

II Andante

III Allegro giocoso

Joseph Haydn (1732–1809) *Kwartet smyczkowy d-moll op. 76 nr 2 „Kwintowy”* [20']

I Allegro

II Andante o più tosto allegretto

III Menuetto: Allegro ma non troppo

IV Vivace assai

K. Meyer

G. Bacewicz

J. Haydn

Projekt realizowany w ramach obchodów
stulecia odzyskania niepodległości

Sponsor koncertów realizowanych w ramach
obchodów stulecia odzyskania niepodległości

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

Muzyka estońskiego kompozytora Arvo Pärta odbiega od wszelkich konwencji. Artysta porównał ją niegdyś do białego światła, które w rzeczywistości kumuluje w sobie wszelkie kolory. Rozdzielić je i sprawić, żeby się ujawniły, może jedynie pryzmat – dusza słuchacza.

Na początku swej drogi artystycznej Pärt poruszał się w nurcie neoklasycznym. Później eksperymentował z awangardą, tworząc kolaże, w których pojawiały się struktury dwunastotonowe i aleatoryczne. Przełomowe dla kompozytora okazały się lata 70. XX w., kiedy poszukując czystości wypowiedzi artystycznej, prawdy i piękna oraz przechodząc duchową przemianę, rozpoczął pracę nad stworzeniem nowego języka muzycznego („Wtedy odkryłem, że elementarne prawdy ziemi i nieba, ludzkiej kultury, miały już te sposoby wypowiedzi, których szukałem, i okazały się o wiele łatwiejsze i czystsze niż to, czego my używaliśmy”).

Podstawową strukturę charakterystycznego dla Pärta stylu *tintinnabuli* (z łac. ‘dzwonek’) stanowią trójdźwięki oraz pochod gamowy. To idea jednocześnie muzyki statycznej i pozostającej w ruchu, nawiązującej do właściwości akustycznych dzwonek. Przesiąknięta subtelną metafizyką, przybliżyła kompozytora do Boga. Znaczenie zyskuje w niej nawet najdrobniejszy element.

Powtarzające się motywy melodyczne oraz prosty rytm działają na słuchaczy hipnotyzująco. Dlatego muzyka Pärta inspirowała również twórców innych dziedzin sztuki – szacuje się, że znajdziemy ją w ponad sześćdziesięciu filmach oraz w przedstawieniach teatralnych i baletowych.

Fratres (1977) to jedna z pierwszych kompozycji napisanych w stylu *tintinnabuli*. Utwór rozpoczyna złożona z kilku powtarzających się sekwencji akordów wirtuozowska introdukcja, po której następuje część o charakterze medytacyjnym. Pierwotnie Pärt przeznaczył dzieło na skrzypce z fortepianem, później jednak wielokrotnie aranżował je na zespoły o różnym składzie i wielkości, w tym orkiestrę kameralną, puźon ze smyczkami i perkusją, czy nawet kwartet saksofonowy. Jak wyjaśniał, „brzmienie konkretnego instrumentu jest częścią muzyki, ale nie jest jej najważniejszym elementem. [...] esencja muzyki musi pozostawać niezależna od kolorytu instrumentalnego”.

Kwartety smyczkowe Krzysztofa Meyera są zaliczane do najwybitniejszych dzieł współczesnej kameralistyki. Niemiecki muzykolog Ludwig Finscher – autor hasła „Streichquartett” (z niem. ‘kwartet smyczkowy’) w encyklopedii MGG (*Musik in Geschichte und Gegenwart*) – ogłosił nawet polskiego kompozytora „pierwszym” wśród żyjących specjalistów od kwartetów smyczkowych. Meyer to ceniony i wielokrotnie nagradzany twórca, wychowanek Stanisława Wiechowicza, Witolda Lutostawskiego i Krzysztofa Pendereckiego. Studia uzupełniał u legendarnej Nadii Boulanger. Jego dzieła wykonywano w nowojorskiej Carnegie Hall, Berliner Philharmonie, Musikverein oraz podczas najważniejszych europejskich festiwali.

Polski artysta swoją działalność kompozytorską rozpoczął w okresie panowania idei awangardy. Sonorystyka jednak nie zakłócała nigdy jego poczucia formy jako procesu o wyraźnym rozwoju dramaturgicznym, nie zakłócała też tańca czy pięknego brzmienia. Język muzyczny Meyera od początku był przejawem świadomego, indywidualnego wykorzystania nowoczesnego warsztatu kompozytorskiego. Podczas jednego z wywiadów polski artysta wyznał: „Chciałbym, aby moje utwory były dla słuchacza ważną, obchodzącą go historią wypowiedzianą za pomocą dźwięków, nie zaś strumieniem bodźców akustycznych przepływających mimo woli, obok jego uszu”. Podczas dzisiejszego koncertu po raz pierwszy w Polsce zabrzmiał *XV Kwartet smyczkowy* Meyera, skomponowany w latach 2016–2017.

Pisząc o *IV Kwartecie smyczkowym* Grażyny Bacewicz, Zygmunt Mycielski nie szczędził pochwał: „Tematy są pełne fantazji, pamięta się je i odczuwa muzycznie, budowa poszczególnych części pełna fantazji, a jednocześnie zdyscyplinowana”. Dzieło powstało w 1951 r., w okresie, gdy w Polsce królowała estetyka socrealizmu. Tematyka ludowa była bliska usposobieniu artystycznemu kompozytorki – Bacewicz w mistrzowski sposób wykorzystywała w swoich dziełach motywikę zaczerpniętą z polskiego folkloru. Za *IV Kwartet smyczkowy* artystka otrzymała pierwszą nagrodę w *Concours International pour Quatuor à Cordes* w belgijskim Liège. Wydarzenie to miało znaczenie niemal polityczne, w związku z czym prasa szeroko rozpisywała się o sukcesie kompozytorki. W Polsce dzieło wykonano po raz pierwszy 3 października 1951 r. w Krakowie podczas inauguracyjnego koncertu Polskiego Wydawnictwa Muzycznego. W 1952 r. Bacewicz uhonorowano Nagrodą Państwową II stopnia, a utwór włączono

do programu Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”.

IV Kwartet smyczkowy jest utrzymany w stylistyce neoklasycznej, z wyraźnymi wpływami polskiej muzyki ludowej. Ma budowę trzyczęściową, z dwutematowym allegrem sonatowym, śpiewną częścią środkową oraz skocznym rondem z oberkowym refrenem.

Joseph Haydn niemalże od początku był zaliczany do grona największych kompozytorów. Twórczość najstarszego z klasyków wiedeńskich stała się wzorem do naśladowania dla Mozarta i Beethovena, którzy zabiegali o pochlebną opinię swego mentora. Jego muzyka to muzyka epoki racjonalizmu – dla rozumu, nie zaś emocji. Sam Haydn przyznawał: „Bóg obdarzył mnie talentem i dziękuję Mu za to. Wypełniałem swoje obowiązki i służyłem mojemu pokoleniu pracą. Niech inni robią tak samo”.

W niezwykle obfitej twórczości Haydna na pierwszy plan wysuwają się symfonie oraz kwartety. Tych ostatnich napisał aż sześćdziesiąt osiem.

Drugi kwartet w cyklu sześciu *Kwartetów smyczkowych*, należących do późnego opus 76 (1796–1797), zyskał podtytuł „Kwintowy” dzięki otwierającej go charakterystycznej melodii w partii pierwszych skrzypiec. Niektórzy szukają w niej powiązania z londyńskim Big Benem, którego bicie mogło zapaść kompozytorowi w pamięć podczas pobytu w stolicy Anglii. Innym kojarzy się ona z dźwiękami wydobywanymi przez ośa. Muzykolodzy z kolei znajdują w niej dowód na mistrzostwo skoncentrowania myśli muzycznej. Cały cykl powstał na zamówienie księcia Josepha Erdödyego.

Kwartet smyczkowy d-moll op. 76 nr 2 ma budowę czteroczęściową. Po błyskotliwym *Allegro* następuje wariacyjna część wolna, dalej nieco ponury w charakterze kanon, zwany menuetem wiedzim, oraz efektowny finał.

Lutosławski Quartet

Zespół odwołujący się swoją nazwą do wielkiego kompozytora XX w. – Witolda Lutosławskiego – jest jednym z czołowych polskich kwartetów. Wystąpił na wielu festiwalach, takich jak m.in. Warszawska Jesień, Wratislavia Cantans, Klarafestival w Belgii, International Ankara Music Festival w Turcji, Hong Kong Arts Festival, Tongyeong International Music

Festival w Korei Południowej, World Music Days, Jazztopad. Zespół grał w renomowanych salach koncertowych na całym świecie, współpracował z paryskim IRCAM – Centre Pompidou, koncertował z G. Ohlssonem, K. Kennerem, B. Caninem, M. Lethikiem, T. Akasaką, E. Indjicem, R. Groblewskim, A. Bauerem oraz z wybitnymi jazzmanami, takimi jak: K. Wheeler, J. Taylor, U. Caine, B. Delbecq. Kwartet wykonuje głównie muzykę XX i XXI w., skupia się przy tym na popularyzacji muzyki polskiej, m.in. W. Lutosławskiego, K. Szymanowskiego, P. Mykietyna, a także M. Markowicza – jednego z członków grupy. Lutosławski Quartet działa jako jeden z zespołów Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu.

Lutostawski Quartet, fot. Łukasz Rajchert

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsor NFM:

